

העזרה מהסוגיא

כתובות נג. – נט:

פרשת שופטים ה'תשפ"ב

דף נג

♦ דין כתובת בנין דכרין באופן שהאשה מכרה כתובתה או מחלה כתובתה:

• לרב יימר סבא:

○ באופן שמכרה כתובתה לבעלה - ספק האם יש לה כתובת בנין דכרין.

○ באופן שמחלה כתובתה - לרש"י ספק האם יש לה כתובת בנין דכרין, לתוס' פשוט שאין לה כתובת בנין דכרין.

• לרבא:

○ באופן שמכרה כתובתה לבעלה או לאחרים - יש לה כתובת בנין דכרין.

○ באופן שמחלה כתובתה - אין לה כתובת בנין דכרין.

♦ דין מזונות באשה שמחלה על כתובתה - אין לה מזונות, כיון שהמחילה היא בין על עיקר הכתובה ובין על שאר חיובי הכתובה.

♦ דין קבורה בארוסה - לא צריך לקבורה.

הערות

א רש"י מבאר שהצד של רבי יימר סבא שבאופן שמכרה כתובתה לבעלה אין לה כתובת בנין דכרין, משום שלאחר שמכרה את הכתובה הבעל אינו יורש את הנכסים כדין נדוניה אלא כמקח ובמקח, ובמקח וממכר לא נאמר הדין של כתובת בנין דכרין.

ב רש"י מבאר שהטעם של רבא שבאופן שמכרה את כתובתה לבעלה או לאחרים יש לה כתובת בנין דכרין הוא, שדין כתובת בנין דכרין נאמר באופן שהאשה תמות, והמכירה הייתה רק באופן שהבעל ימות או יגרש ולא באופן שהאשה תמות.

ג רש"י מבאר שהטעם של רבא שבאופן שמחלה את הכתובה אין לה כתובת בנין דכרין הוא, כיון שהכתובה קלה בעיני האשה להפסידה בחינם.

ד רש"י מבאר שהכוונה למזונות לאחר שהבעל ימות, אבל בחיי הבעל יש לה מזונות, כיון שחיובם אינו מחמת תנאי הכתובה אלא תחת המעשה ידים [ע"פ ביאור הרא"ש].

ה הגמ' מביאה שרב נחמן סבר שאשתו ארוסה שמתה באופן שיש לה מנה ומאתים (למ"ד שיש לארוסה כתובה או באופן שכתב לה כתובה) צריך לקבורה, כיון שחיוב הקבורה של הבעל הוא תחת המנה ומאתים. אמנם רב חייה בר אמי דחה את דבריו מדברי הברייתא שלא צריך לקבורה, כיון שחיוב הקבורה הוא תחת הנדוניה שהבעל יורש ובארוסה הבעל לא יורש את הנדוניה.

לקבלת העלון במייל B0527147396@gmail.com

◆ חייב מזונות של האשה והבנות לאחר מיתת האב:

- עד מתי יש לבנות מזונות:
 - לאחר בגרות - אין מזונות.
 - לאחר אירוסין - לת"ק אין מזונות, ולרבי אלעזר יש מזונות¹.
 - לאחר נישואין - אין מזונות².
- בת קטנה שנשאת ומיאנה - לת"ק יש מזונות, לר' יהודה אין מזונות.
- יבמה - יש מזונות, בין באופן שיש נכסים מהבעל הראשון ובין באופן שאין נכסים מהבעל הראשון.
- בת יבמה:
 - באופן שאין נכסים לבעל הראשון - ספק האם יש מזונות³.
 - באופן שיש נכסים לבעל הראשון:
 - לפירוש הראשון בתוס' - יש מזונות⁴.
 - לפירוש השני בתוס' - ספק האם יש מזונות⁵.
- שניה - אין מזונות משום קנס.
- בת שניה - ספק האם יש מזונות⁶.
- בת ארוסה - ספק האם יש מזונות⁷.
- אנוסה ובת אנוסה:
 - לרבנן - ספק האם יש מזונות⁸.
 - לרבי יוסי ברבי יהודה - יש מזונות⁹.

✽ הערות ✽

- 1 בדברי הגמ' מבואר שהטעם של ת"ק שלאחר אירוסין אין לה מזונות הוא, שהסיבה שרבנן תיקנו מזונות לבנות כדי שלא יצטרכו לסבב על הפתחים, אבל לאחר אירוסין לא שייך טעם זה, כיון שבאופן שלא יהיה לה מזונות לא תצטרך לסבב על הפתחים אלא הארוס יזון אותה, כיון שלא נוח לארוס שתתביש ותסבב על הפתחים. אמנם רבי אלעזר סובר שיש לה מזונות, משום שסובר שהארוס לא יזון אותה, כיון שחושש שיש לה מום ולא תנשא לו.
- נחלקו האמוראים בדעת התנא של המשנה, האם סובר כדברי ת"ק בבריייתא או כדברי רבי אלעזר: לרב סובר כדברי ת"ק, וללוי סובר כדברי רבי אלעזר.
- 2 רש"י מבאר שאפילו באופן שהתגרשה אינה חוזרת לבית אביה, אמנם תוס' מביאים את שיטת ר"ת שאשה שנשאת והתגרשה בחיי האב יש לה מזונות, ותוס' דוחים את דבריו.
- 3 בדברי הגמ' ביבמות מבואר שבאופן שאין נכסים לבעל הראשון הכתובה על נכסי היבם, והגמ' מסתפקת האם דין זה נאמר גם על תנאי הכתובה של מזונות הבנות.
- 4 תוס' מבארים שיש לה מזונות, כיון שממ"נ מגיע לה או מנכסי האב הראשון או מנכסי היבם.
- 5 תוס' בפירוש השני מבארים שהבעל הראשון לא התכוון להתחייב לה מזונות, כיון שאינה בת שלו אלא בת של היבם, ולכן גם באופן שיש נכסים מהבעל הראשון, נחשב שאין נכסים מהבעל הראשון, והגמ' מסתפקת האם יש לה מזונות מהיבם.
- 6 הגמ' מסתפקת האם רבנן קנסו רק את האם שלא יהיה לה מזונות, אבל לבת יש מזונות, או דלמא קנסו שאין כתובה כלל בין לאם ובין לבת.
- 7 הכוונה 'בת ארוסה' היא אדם שבה על ארוסתו וילדה בת, ומדובר באופן שיש לארוסה כתובה (למ"ד שיש לארוסה כתובה, או באופן שכתב לה כתובה) והגמ' מסתפקת האם יש לה גם תנאי כתובה, או דלמא תנאי הכתובה חלים מהנישואין ולא מהאירוסין.
- 8 דעת רבנן [לט ב] שאין כתובה לאנוסה, משום שטעם חייב הכתובה הוא 'שלא תהא קלה בעיניו להוציא', ובאונס לא שייך טעם זה כיון שאסור לו לגרשה. והגמ' מסתפקת האם אין כתובה כלל וא"כ בת האנוסה אין לה מזונות, או דלמא עיקר הכתובה אין לה אבל תנאי הכתובה יש לה, וא"כ בת האנוסה יש לה מזונות.
- 9 דעת רבי יוסי ברבי יהודה [לט ב] שיש כתובה לאנוסה, וממילא פשוט שבת האנוסה יש לה מזונות.

דף נד

◆ **חיוב מדור** - באופן שיש לבעל בית מרווח, חייב לתת לאשתו לגור בבית זה בכל ימי אלמנותה. ובאופן שאין לו בית מרווח אלא ביקתא, אינו חייב לתת לאשתו מקום לגור^{טו}.

◆ **חיוב מזונות:**

- באופן שהאלמנה מתעכבת מלהנשא מחמת כבוד בעלה - יש מזונות.
- באופן שהאלמנה אינה מתעכבת מלהנשא מחמת כבוד בעלה - אין מזונות^{טז}.
- באופן שאין חיוב מדור - לרב יוסף יש מזונות, למר בר רב אשי אין מזונות^{יז}.
- לאחר שהיורשים נתנו את הכתובה - באופן שהבעל מאנשי גליל יש מזונות, ובאופן שהבעל מאנשי יהודה אין מזונות^{יח}.

◆ **דיני שומת בגדי אלמנה ובגדי לקיט:**

- אלמנה - לרב שמים, לשמואל לא שמים.

• לקיט:

○ לרב כהנא - לרב שמים, לשמואל לא שמים.

○ לרב חייא בר אבין - לרב לא שמים, לשמואל שמים.

◆ **דיני שכיב מרע שאמר 'נדוניה לברת' והנדוניה נהייתה יותר זולה** - הרווח ליתומים.

◆ **דיני אדם שיחד קרקע לאשתו עבור מזונותיה** - באופן שהבעל אמר 'למזונותיה' ריבה לה מזונות, ובאופן שהבעל אמר 'במזונותיה' והאשה הסכימה לכך, גובה את המזונות רק מקרקע זו^ט.

פרק חמישי

◆ **דיני תוספת כתובה:**

- ארוסה שהתאלמנה או התגרשה האם גובה תוספת כתובה - לת"ק גובה, לרבי אלעזר בן עזריה לא גובה^י.
- האם אפשר להוסיף תוספת כתובה כשאין לבעל נכסים - כן^{יא}.

הערות

טו המקור שבאופן שאין לבעל בית מרווח אין חיוב לתת לאשתו מקום לגור, הוא מלשון הכתובה 'את תהא יתבא בביתי' ולא ב'ביקתי'.
טז הגמ' מבארת שבאופן שתבעו את האלמנה להנשא ולא נשאת מחמת כבוד בעלה, יש מזונות. אבל באופן שלא נשאת מחמת שהיו בני אדם שאינם מהוגנים, אין מזונות כיון שרואים שאינה מתעכבת מלהנשא מחמת כבוד בעלה. וכן באופן שמכרה כתובתה, או מישכנה כתובתה, או תבעה כתובתה בבי"ד אין מזונות, כיון שרואים שאינה מתעכבת מלהנשא מחמת כבוד בעלה. ונחלקו האמוראים באופן שזינתה, או באופן שכיחלה ופירכסה, האם מפסידה את המזונות כיון שרואים שאינה מתעכבת מלהנשא מחמת כבוד בעלה.

יז הטעם של מר בר רב אשי שבאופן שאין חיוב מדור אין חיוב מזונות, משום ששני החיובים תלויים זה בזה, שהרי לשון הכתובה הוא 'את תהא יתבא בביתי' ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר אלמנותיך בביתי'. אמנם רב יוסף סובר שאין שני החיובים תלויים זה בזה.

יח אנשי גליל היו כותבים בכתובה שיהיה מזונות גם לאחר שהיורשים יתנו את הכתובה, ואנשי יהודה היו כותבים שיהיה לה מזונות עד שהיורשים יתנו לה את הכתובה. ובדברי הגמ' מבואר שבאופן שהבעל הגיע ממקום אחר והאשה הגיעה ממקום אחר, הולכים לפי המקום של הבעל.

יט בדברי הגמ' מבואר שרבי יוחנן בתחילה סבר שגם באופן שאמר 'למזונותיה' והאשה הסכימה, מחלה וגובה את המזונות רק מקרקע זו, וריש לקיש חלק עליו, אמנם לאחר מכן רבי יוחנן הודה לדברי ריש לקיש.

כ בדברי הגמ' [נה א] מבואר שהטעם של רבי אלעזר בן עזריה לא גובה, משום שהולכים אחר אומדנא שדעת הבעל היא שהתחייב בתוספת כתובה רק באופן שינשאו. והגמ' בהו"א [נה א] ביארה שהטעם של ת"ק שלא הולכים אחר אומדנא (ולכן הגמ' סברה שמי שפוסק כת"ק מוכרח שסובר שלא הולכים אחר אומדנא) והגמ' במסקנא [נו א] מבארת שת"ק מודה שהולכים אחר אומדנא, אלא שת"ק סובר שבאופן זה יש אומדנא שדעת הבעל להתחייב בתוספת כתובה גם באופן שלא נישאו, משום 'איקרובי דעתא'.

בדברי הגמ' [נו א] מבואר שלפי רבי אלעזר בן עזריה 'חיבת חופה' קונה ולא 'חיבת ביאה', ולכן באופן שנכנסה לחופה ולא נבעלה גובה תוספת כתובה. אמנם הגמ' מסתפקת באופן ש'נכנסה לחופה ופירסה נדה' האם גובה תוספת כתובה, או דלמא אינה גובה משום שהיו חופה שאינה ראויה לביאה, והגמ' נשארת בתיקו.

כא נחלקו תירוצי התוס' מדוע אין חסרון של דבר שלא בא לעולם, באופן שהבעל מוסיף תוספת כתובה ואין לו עכשיו נכסים: לתירוצו הראשון כיון שמשעבד את גופו מעכשיו, לא נחשב דבר שלא בא לעולם. ולתירוצו השני כיון שהבעל אומר שמשעבד את נכסיו, נחשב כהודאת בעל דין שיש לו עכשיו נכסים.

• דיני תוספת כתובה שהם ככתובה (שנים עשר דינים):

- דינים ששייכים לגביית הכתובה (חמש דינים) - א. גובה מן הקרקע. ב. גובה מן הזיבורית. ג. אינה גובה מן השבת. ד. השביעית אינה משמטת. ה. באופן שגובים הכתובה בשבועה גובים גם את התוספת כתובה בשבועה^{כב}.
- דינים ששייכים לאופנים שהאשה מפסידה את הכתובה (שלוש דינים) - א. עוברת על דת שרבנן קנסו שאין לה כתובה אין לה גם תוספת כתובה. ב. מורדת שפוחתים מהכתובה פוחתים גם מהתוספת כתובה. ג. הכותב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא איבדה את הכתובה ואת תוספת הכתובה.
- דינים נוספים (ארבע דינים) - א. אשה שמכרה את כתובה או מחלה על כתובתה, המכירה והמחילה הם לא רק על הכתובה אלא גם על התוספת כתובה. ב. תוספת כתובה ככתובה לענין דין תובעת כתובתה שמפסידה מזונות. ג. תוספת כתובה ככתובה לענין דין אשה שלא גבתה את הכתובה במשך עשרים וחמש שנה שאיבדה כתובתה. ד. תוספת כתובה ככתובה לענין דין כתובת בנין דכרין שהבנים יורשים לא רק את הכתובה אלא גם את התוספת כתובה^{כג}.

דף נה

◆ **האם כתובת בנין דכרין גובה ממשועבדים** - פומבדיתא אומרים שלא גובה ממשועבדים, ובני מתא מחסיא אומרים שגובה ממשועבדים^{כד}.

◆ **דיני גביית כתובה מנכסי יתומים:**

- באופן שהבעל לא יחד מטלטלים לכתובה - גובה בשבועה^{כה}.
- באופן שהבעל יחד מטלטלים לכתובה:
 - באופן שהמטלטלים נמצאים - גובה ללא שבועה.
 - באופן שהמטלטלים נאבדו - פומבדיתא אומרים שגובה ללא שבועה, ובני מתא מחסיא אומרים שגובה בשבועה^{כו}.
- באופן שהבעל יחד קרקע:
 - באופן שיחד את הקרקע מארבע רוחותיה - גובה ללא שבועה.
 - באופן שיחד את הקרקע מרוח אחת - פומבדיתא אומרים שגובה ללא שבועה, ובני מתא מחסיא אומרים שגובה בשבועה^{כז}.

הערות

כב האופנים שגובים את הכתובה בשבועה: א. באופן שהאשה נפרעת שלא בפני הבעל. ב. באופן שעד אחד מעיד שהבעל פרע את הכתובה. ג. באופן שגובים את הכתובה מנכסים משועבדים או מנכסי יתומים. ד. באופן שפגמה את הכתובה. ובאופנים אלו גובה גם את התוספת כתובה בשבועה.

בדברי הגמ' מבואר שיש חידוש נוסף בדין שתוספת כתובה ככתובה לענין דין פוגמת, ורש"י מבאר שהחידוש הוא שבאופן שפגמה את התוספת לא תפרע את הכתובה אלא בשבועה, ותוס' מבאר שהחידוש הוא שבאופן שהכתובה כתובה בשטר אחד והתוספת כתובה בשטר אחר ופגמה את הכתובה, לא תגבה את התוספת כתובה אלא בשבועה.

בדברי הגמ' מבואר שאם תוספת כתובה לא הייתה ככתובה, הייתה גובה מן השבח, ומבואר שבעל חוב גובה מן השבח שהשביחו היתומים. ותוס' מבאר שלמרות שעל חוב גובה שבח רק מלוקח שיכול לחזור למוכר ולתבוע, ואינו גובה שבח ממקבל מתנה שאינו יכול לחזור לנותן ולתבוע, מ"מ מיורשים גובים למרות שאינם יכולים לחזור לאביהם ולתבוע, כיון שעליהם מוטל לפרוע חוב אביהם

כג רש"י מבאר שהנפק"מ שתוספת כתובה ככתובה לענין דין תובעת הוא, שבאופן שתבעה את התוספת כתובה אין לה מזונות. ותוס' מבאר שלפי רבנן שסוברים שבאופן שתבעה מקצת כתובה יש לה מזונות, הנפק"מ היא באופן שתבעה את הכתובה ולא תבעה את התוספת, יש לה מזונות.

כד הגמ' מבארת שנחלקו בגדר הדין של כתובת בנין דכרין: לפומבדיתא הגדר הוא ירושה ('ירתון') שלא גובה ממשועבדים, ולבני מתא מחסיא הגדר הוא חוב ('יסבון') שגובה ממשועבדים.

כה רש"י מבאר שהסיבה שאשה שגובה כתובה מנכסי יתומים גובה בשבועה, משום שחוששים שמא הבעל נתן לאשה 'צררי' עבור הכתובה.

כו רש"י מבאר שהטעם של פומבדיתא שגובה ללא שבועה, משום שאין חשש של צררי כיון שלאחר שהמטלטלים נאבדו הבעל לא מתפס צררי אחרים.

כז רש"י מבאר שהטעם של בני מתא מחסיא שגובה בשבועה, משום שבאופן שיחד את הקרקע מרוח אחת, א"א לסמוך על יחוד זה, ויש חשש שהבעל התפס צררי נוספים.

◆ המוכר שדה לחברו האם יכולים לכתוב שטר לקונה:

- באופן שהקנה בחליפין:
 - בסתמא - יכולים לכתוב שטר^{כח}.
 - באופן שאמר שאינו רוצה שיכתבו שטר - אינם יכולים לכתוב שטר^{כט}.
- באופן שהקנה בקנין אחר - אינם יכולים לכתוב שטר, אלא צריכים לשאול את המוכר האם מסכים לכתוב שטר.

◆ מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין:

- באופן שכתבו את הקנין בתוך השטר:
 - לרב - קונה כדין מתנת בריא וכדין מתנת שכיב מרע.
 - לשמואל - לא קונה כלל, משום שיש צד שהתכוון שלא להקנות במתנת שכיב מרע אלא בקנין לאחר מיתה, ואין קנין לאחר מיתה^ל.
- באופן שלא כתבו את הקנין בתוך השטר:
 - לרב:
 - לפי התירוצי הראשון בתוס' - קונה כדין מתנת שכיב מרע לחוד^{לא}.
 - לפי התירוצי השני בתוס':
 - באופן שעשה קנין חליפין - קונה כדין מתנת בריא וכדין מתנת שכיב מרע.
 - באופן שעשה קנין חזקה - קונה כדין מתנת שכיב מרע^{לב}.
 - לשמואל:
 - לפי התירוצי הראשון בתוס' - לא קונה כלל, משום שיש צד שהתכוון שלא להקנות במתנת שכיב מרע אלא במתנת בריא לאחר מיתה, ואין קנין לאחר מיתה^{לג}.

✽ הערות ✽

כח נחלקו התנאים האם 'אחריות טעות סופר', כלומר שטר שלא כתוב בו אחריות, האם אומרים שכל אדם התכוון לכתוב אחריות, וא"כ ודאי שגם המוכר התכוון לכתוב אחריות, והסופר השמיט את האחריות. או דלמא 'אחריות לאו טעות סופר', שיש אנשים שלא כותבים אחריות, וא"כ יתכן שמוכר זה התכוון לא לכתוב אחריות. ובדברי התוס' מבואר שיש נפק' מנוספת במחלוקת זו באדם שמכר שדה לחברו בחליפין, שלפי המ"ד 'אחריות טעות סופר' יכולים העדים לכתוב אחריות בשטר, משום שודאי שהמוכר קיבל עליו אחריות, אבל למ"ד 'אחריות לאו טעות סופר' לא יכולים העדים לכתוב אחריות בשטר, משום שיתכן שהמוכר לא התכוון שיכתבו אחריות.

כט נחלקו תירוצי התוס' בנותן מתנה לחברו בפני עדים והמוכר אמר שאינו רוצה שיכתבו שטר האם העדים יכולים לכתוב שטר: לתירוצי הראשון העדים לא יכולים לכתוב שטר, משום שלמוכר אין הבדל האם יהיה שטר או שלא יהיה שטר, ולכן חוששים שלא רוצה שיכתבו שטר כדי שיוכל להכחיש את המתנה. ולתירוצי השני העדים יכולים לכתוב שטר, משום שהמוכר אינו רוצה שיהיה עליו הרבה שטרות, שמא האנשים יחשבו שהם שטרות מכר, ויגרם לו הפסד מכך.

ל הגמ' מבארת שלפי רב מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין, יש בה את המעלה של מתנת שכיב מרע שיוכל להקנות גם הלוואה שאינה נקנית במתנת בריא, וכן יש בה את מעלה של מתנת בריא, שבאופן שהבריא לא יכול לחזור מהמתנה. (אבל במתנת שכיב מרע באופן שלא עשה קנין, יכול לחזור מהמתנה באופן שהבריא, כיון שהתכוון להקנות רק על הצד שימות).

רש"י מבאר שהסיבה שהלוואה אינה נקנית במתנת בריא, משום שאין מטבע נקנה בחליפין. ותוס' מוסיף שהלוואה לא נקנית אפילו בקנין אגב, משום שהלוואה אינה בעין.

לא תוס' בתירוצי הראשון סובר שדברי רב נאמרו רק באופן שכתבו את הקנין בתוך השטר, שיש ראייה שהתכוון ליפות כוחו שיקנה גם כמתנת בריא, אבל באופן שלא כתבו את הקנין בתוך השטר שאין ראייה זו, קונה כדין מתנת שכיב מרע לחוד.

לב תוס' בתירוצי השני סובר שדברי רב לא נאמרו רק באופן שכתבו את הקנין בתוך השטר, אלא בכל אופן שהקנין עומד לכתובה (כגון קנין חליפין). אבל באופן שהקנין לא עומד לכתובה (כגון שאר הקנינים), קונה כדין מתנת שכיב מרע לחוד. ובפשטות הביאור בכך, שבאופן שעשה קנין שעומד לכתובה התכוון ליפות כוחו שיקנה כדין מתנת בריא, אבל באופן שעשה קנין שלא עומד לכתובה לא התכוון ליפות את כוחו.

לג תוס' בתירוצי הראשון סובר שדברי שמואל נאמרו בין באופן שכתבו את הקנין בתוך השטר, ובין באופן שלא כתבו את הקנין בתוך השטר, משום שעצם הקנין מגרע את כוחו, שיש צד שהתכוון שלא להקנות במתנת שכיב מרע אלא במתנת בריא לאחר מיתה, ואין קנין לאחר מיתה.

▪ לפי התירוצ' השני בתוס':

- באופן שעשה קנין חליפין - לא קונה כלל, משום שיש צד שהתכוון שלא להקנות במתנת שכיב מרע אלא במתנת בריא לאחר מיתה, ואין קנין לאחר מיתה.
- באופן שעשה קנין חזקה - קונה כדין מתנת שכיב מרע^{לד}.

דף נו - נו

◆ האם כותבים שובר:

- באופן שהלווה פרע חלק מהחוב וכותבים את השובר בשטר אחר:
 - לרבי יוסי - כותבים שובר.
 - לרבי יהודה - לא כותבים שובר.
- באיזה אופן לכו"ע כותבים שובר - לרבי ירמיה באופן שכותבים את השובר באותו שטר, ולאביי באופן שהמלווה מחל על חלק מהחוב^{לה}.

◆ דיני 'מתנה על מה שכתוב בתורה':

- בדאורייתא:
 - לרבי מאיר - תנאו בטל.
 - לרבי יהודה - באיסורים תנאו בטל, ובממון תנאו קיים.
- בדרבנן:
 - לרבי מאיר - תנאו קיים.
 - לרבי יהודה - תנאו בטל, משום שחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה.
- בכתובה:
 - האם חלה המחילה:
 - באופן שמחלה בעל פה:
 - לרבי מאיר - כתובה דאורייתא ולכן תנאו בטל.
 - לרבי יהודה ולרבי יוסי - לרבי יהודה תנאו בטל, ולרבי יוסי תנאו קיים. ונחלקו האמוראים באיזה אופן נחלקו וכדלהלן:
 - באופן שמחלה לפני החופה ('תחילת חופה') - לרב דיימי: לרבי יהודה לא מועיל המחילה, ולרבי יוסי מועיל המחילה. לרבין לכו"ע מועיל המחילה.
 - באופן שמחלה לאחר החופה לפני הביאה ('סוף חופה' 'תחילת ביאה') - לרבי יהודה לא מועיל המחילה, ולרבי יוסי מועיל המחילה.
 - באופן שמחלה לאחר הביאה ('סוף ביאה') - לרב דיימי לא מועיל המחילה. לרבין: לרבי יהודה לא מועיל המחילה, ולרבי יוסי מועיל המחילה.

✽ הערות ✽

לד' תוס' בתירוצ' השני סובר שדברי שמואל שיש צד שהתכוון שלא להקנות במתנת שכיב מרע, נאמרו רק באופן שהקנין עומד לכתיבה כגון קנין חליפין, ולכן יש צד שהתכוון שיגמר הקנין בכתיבת השטר, אבל באופן שהקנין לא עומד לכתיבה שלא שייך סברא זו, קונה כדין מתנת שכיב מרע.

לה' רבי ירמיה מבאר שהטעם של רבי יהודה שלא כותבים שובר, משום שלא מטריחים את הלווה לשמור על השובר, אבל באופן שכותבים את השובר באותו שטר, שלא שייך טעם זה כותבים שובר. ואביי מבאר שהטעם של רבי יהודה שלא כותבים שובר, משום שבאופן שיאבד השובר יגבה שוב, אבל באופן שהמלווה מחל על חלק מהחוב שלא שייך טעם זה, כותבים שובר.

- באופן שמחלה על ידי שכתבה שטר 'התקבלתי' - מועיל המחילה, ולא נחשב מתנה על מה שכתוב בתורה.
 - האם מותר לשהות עם אשה שמחלה על כתובתה:
 - לר' יהודה ולרבי יוסי - מותר.
 - לר' מאיר:

- באופן שמחלה בעל פה (ולא חלה המחילה) - אסור להשהות את אשתו, משום שהתנאי בטל והאשה חושבת שאין לה כתובה ולא סמכה דעתה.

- באופן שמחלה על ידי שכתבה שטר 'התקבלתי' (וחלה המחילה) - לתירוץ ראשון בתוס' מותר להשהות, ולתירוץ שני אסור להשהות [נא א תוד"ה מני].

◆ האם מותר להתפיס קרקע או מטלטלים לכתובה:

- קרקע - מותר.
- מטלטלים:
 - באופן שלא קיבל עליו אחריות - אסור.
 - באופן שקיבל עליו אחריות אם יאנסו - לת"ק מותר, לרבי יוסי אסור.
 - באופן שקיבל עליו אחריות אם יאנסו ואם יזולו - מותר.

◆ דיני ארוסה:

- זמן הנישואין - בבתולה שנים עשר חודש, ובאלמנה שלשים יום^ל.
- באופן שהאשה אינה רוצה להנשא לאחר זמן הנישואין:
 - בגדולה - נחשבת למורדת ופוחתים מכתובתה.
 - בקטנה - אינה נחשבת למורדת^ל.
- חיוב מזונות - לאחר שהגיע זמן הנישואין הבעל חייב במזונות אשתו.
- צורת התשלום של המזונות באשה שאוכלת תרומה:
 - ארוסה:
 - בת כהן לכהן:

- לרבי עקיבא ולרבי יהודה בן בתירא - הבעל צריך לתת חלק מהמזונות תרומה וחלק חולין, שראויים לה בימי טומאתה^ל.
- לרבי טרפון ולרבי יהודה ולרבי שמעון בן גמליאל - הבעל יכול לתת לה את כל המזונות תרומה, והאשה תמכרם ותקנה בהם חולין ותאכלם בימי טומאתה^ל.

» הערות «

- לו המקור שנותנים לבתולה שנים עשר חדש הוא מהפסוק 'תשב הנערה איתנו ימים או עשור', והכוונה 'ימים' הוא שנים עשר חדש. הגמ' מבארת שהזמן של שנים עשר חדש ושלושים יום, אינו מזמן הקידושין אלא מהזמן שהבעל תבע את האשה להנשא לו. אמנם באופן שבגרה ואח"כ התקדשה, הזמן של שנים עשר חדש ושלושים יום הוא מזמן הקידושין. תוס' מבאר שבאופן שבגרה ושהתה שנים עשר חדש ואח"כ התקדשה, בין בבתולה ובין באלמנה הזמן הוא שלשים יום.
- לז הסיבה שקטנה אינה נחשבת מורדת, משום שטורח לה להנשא בעודה קטנה. ובדברי הגמ' מבואר שאפילו באופן שקטנה רוצה להנשא והאב אינו רוצה שתנשא, אינה נחשבת למורדת, משום שהאב חושש שלאחר שתנשא תמורד בבעל ותחזור אליו, ולאחר שתגדל תחזור ותנשא שוב, ויצטרך להכין לה תכשיטים אחרים.
- לח נחלקו רבי עקיבא ורבי יהודה בן בתירא בשיעור שהבעל צריך לתת מזונות חולין: לרבי עקיבא מחצה, לרבי יהודה בן בתירא שליש.
- לט נחלקו רבי טרפון ורבי יהודה ורבי שמעון בן גמליאל האם הבעל צריך להוסיף מזונות, בשביל שתוכל למכור ולקנות חולין (שהרי דמי חולין יקרים מדמי תרומה): לרבי טרפון אינו צריך להוסיף, לרבי יהודה צריך להוסיף קצת, שתוכל למכור את התרומה בדמיה ולקנות חולין, לרבי שמעון בן גמליאל צריך להוסיף הרבה, שתוכל למכור את התרומה בזול ולקנות חולין.

- בת ישראל לכהן - הבעל צריך לתת חלק מהמזונות תרומה וחלק חולין, שראויים לה בימי טומאתה².
- נשואה - הבעל צריך לתת לה חלק מהמזונות תרומה וחלק חולין, שראויים לה בימי טומאתה^{2א}.
- אכילת תרומה:
- מדאורייתא - אוכלת בתרומה משום שהיא 'קנין כספו'.
- מדרבנן:
- למשנה ראשונה - אינה אוכלת בתרומה עד שיגיע זמן הנישואין, ונחלקו האמוראים בביאור הטעם של המשנה הראשונה וכדלהלן:
- לעולא - שמא ימזגו כוס בבית אביה ותשקה לאחיה ואחיותיה, אבל לאחר הגעת הזמן הבעל מייחד לה מקום למגוריה.
- לרב שמואל בר יהודה - משום סימפון, אבל לאחר הגעת הזמן הבעל בודק את האשה על ידי קרובותיו.
- למשנה אחרונה - אינה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה, והגמ' מבארת שהטעם משום סימפון, והמשנה אחרונה סוברת שהבדיקה על ידי קרובותיו אינה בדיקה, ורק לאחר שנכנסה לחופה הבעל בודק את האשה בעצמו, ואין חשש של סימפון.
- באופן שמת הארוס ונפלה ליבום:
- לרש"י - אינה אוכלת בתרומה^{2ב}.
- לתוס':
- למשנה ראשונה - באופן שהגיע הזמן לפני שמת הארוס אוכלת בתרומה, ובאופן שלא הגיע הזמן לפני שמת הארוס אינה אוכלת בתרומה^{2ב}.
- למשנה אחרונה - אינה אוכלת בתרומה^{2ב}.

דף נח

◆ זכות הבעל במעשה ידיים ובמותר מעשה ידיים:

- באופן שהבעל נותן לאשה מזונות ומעה כסף - זכאי במעשה ידיים ובמותר מעשה ידיים וכדלהלן:
 - לרב ושמואל - תיקנו מזונות תחת מעשה ידיים, ומעה כסף תחת מותר מעשה ידיים.
 - לרב אדא בר אהבה - תיקנו מזונות תחת מותר מעשה ידיים, ומעה כסף תחת מעשה ידיים.
- באופן שהבעל אינו נותן מזונות - לרב ושמואל אינו זכאי במעשה ידיים, ולרב אדא בר אהבה אינו זכאי במותר מעשה ידיים.
- באופן שהבעל אינו נותן מעה כסף - לרב ושמואל אינו זכאי במותר מעשה ידיים, ולרב אדא בר אהבה אינו זכאי במעשה ידיים.
- האם אשה יכולה לומר 'איני ניזונת ואיני עושה' - לרב הונא יכולה לריש לקיש לא יכולה.

» הערות «

- מ רש"י מבאר שהסיבה שבת ישראל לכהן הבעל צריך לתת לה חלק מהמזונות תרומה וחלק חולין ולא יכול לתת הכל תרומה, משום שאינה בקיאה לשמור על התרומה ולמוכרה, אבל בת כהן בקיאה בכך.
- מא רש"י מבאר שהסיבה שנשואה הבעל צריך לתת לה חלק מהמזונות תרומה וחלק חולין ולא יכול לתת הכל תרומה, משום שבארוסה אביה או אחיה מוכרים בשבילה, אבל נשואה אביה לא נמצאים יחד איתה ולא יכולים למכור בשבילה, והאשה לא צריכה לצאת בעצמה למכור, משום ש'כל כבודה בת מלך פנימה'.
- מב רש"י סובר שיבמה אינה אוכלת בתרומה מדאורייתא דכתיב 'קנין כספו' ולא קנין של אחיו, אמנם תוס' סובר שפסוק זה אסמכתא.
- מג תוס' מבאר שבאופן שהגיע הזמן לפני שמת הארוס יכולה לאכול בתרומה ואין חשש של שמא ימזגו כוס, משום שלאחר הגעת הזמן הבעל יחד לה מקום, וגם לאחר שמת הבעל ונפלה ליבום לא חוזרת לבית אביה. וכן אין חשש של סימפון, כיון שהבעל בדק אותה על ידי קרובותיו.
- מד תוס' מבאר שלפי משנה אחרונה יבמה אינה אוכלת בתרומה, גם באופן שאכלה בבית בעלה כגון שנכנסה לחופה, ולמרות שבאופן זה אין חשש של סימפון, ושל שמא ימזגו כוס ותשקה לאחיה ואחיותיה, מ"מ רבנן גזרו שיבמה אינה אוכלת בתרומה, אטו ארוסה שהגיע זמן הנישואין שאינה אוכלת בתרומה.

♦ בעל שהקדיש מעשה ידים או מותר מעשה ידים:

- באופן שהקדיש את המעשה ידים או את מותר מעשה ידים:
 - למ"ד אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם:
 - באופן שהבעל הקדיש מעשה ידים:
 - באופן שהבעל זכאי במעשה ידים - חל ההקדש.
 - באופן שהבעל אינו זכאי במעשה ידים - לא חל ההקדש.
 - באופן שהבעל הקדיש את מותר מעשה ידים:
 - באופן שהבעל זכאי במותר מעשה ידים - חל ההקדש.
 - באופן שהבעל אינו זכאי במותר מעשה ידים - לא חל ההקדש מיד, ונחלקו האמוראים האם חל ההקדש לאחר מיתה: לרב ושמואל חל ההקדש לרב אדא בר אהבה לא חל ההקדש.
 - למ"ד אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם - לא חל ההקדש^מ.
- באופן שהקדיש את הידים לענין המעשה ידים או מותר מעשה ידים - לרב הונא שסובר שהאשה יכולה לומר 'איני ניזונת ואיני עושה' לא חל ההקדש, משום שאין הידים ברשות הבעל. ולריש לקיש שסובר שאשה יכולה לומר 'איני ניזונת ואיני עושה' חל ההקדש, משום שהידיים ברשות הבעל.

דף נט

♦ דיני אשה שעשתה 'קונם' על מעשה ידיה:

- לת"ק - הבעל לא צריך להפר, משום שהאשה לא יכולה לאסור את המעשה ידים ששייכים לבעלה.
- לרבי עקיבא - הבעל צריך להפר, משום שרבי עקיבא סובר שהעדפה של מעשה ידים שייך לבעל וחל על זה הנדר.
- לרבי יוחנן בן נורי - הבעל צריך להפר, משום שהנדר חל על המעשה ידים שלאחר הגירושין^מ.

♦ חיוב מלאכות של האשה:

- שיטת ת"ק:
 - באופן שלא הכניסה לו שפחות - א. טוחנת. ב. אופה. ג. ומכבסת. ד. מבשלת. ה. מניקה את בנה. ו. מצעת את המטה. ז. וטווה צמר. ח. מביאה חפצים עבור הבעל מהבית לעליה
 - באופן שהכניסה לו שפחה אחת - לא צריכה לטחון ולאפות ולכבס.
 - באופן שהכניסה לו שתי שפחות - לא צריכה לטחון ולאפות ולכבס, וכן לא צריכה לבשל ולהניק את בנה.
 - באופן שהכניסה לו שלש שפחות - לא צריכה לטחון ולאפות ולכבס, וכן לא צריכה לבשל ולהניק את בנה, וכן לא צריכה להציע את המטה ולטוות בצמר.
 - באופן שהכניסה לו ארבע שפחות - לא צריכה לטחון ולאפות ולכבס, וכן לא צריכה לבשל ולהניק את בנה, וכן לא צריכה להציע את המטה ולטוות בצמר, וכן לא צריכה להביא חפצים עבור הבעל מהבית לעליה.
- שיטות נוספות - לרבי חייא אשה אינה צריכה לעשות מלאכות שמכישות את יופיה (כגון טוחנת ואופה ומניקה את בנה), לבית שמאי אשה אינה מחויבת להניק את בנה, לרבי אליעזר אשה חייבת לטוות צמר גם באופן שהכניסה מאה שפחות משום שהבטלה מביאה לידי זימה.

✧ הערות ✧

מה בדברי הגמ' מבואר שלפי המ"ד שסובר ש'אין אדם מוציא דבריו לבטלה', למרות שהבעל אמר שהקדיש את המעשה ידים או את מותר מעשה ידים, מ"מ מפרשים את דבריו שכוונתו להקדיש את הידים לענין המעשה ידים או לענין מותר מעשה ידים, ולפי ריש לקיש חל ההקדש וכדלהלן בסמוך.

מו הגמ' בהו"א ביארה שרבי יוחנן בן נורי סובר שאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, שהרי האשה אסרה את המעשה ידים שאינם בעולם, וכן הקונם לא יחול לחול מיד אלא רק לאחר הגירושין (ולכן הגמ' הוכיחה מדברי שמואל שפוסק כדברי רבי יוחנן בן נורי שסובר שאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם). אמנם הגמ' במסקנא מבארת שרבי יוחנן בן נורי יכול לסבור שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, ואין חסרון שהאשה אסרה את המעשה ידים שאינם בעולם, משום שמדובר באופן שהאשה אסרה את הידים בקונם לענין המעשה ידים. וכן אין חסרון שהקונם לא חל מיד אלא לאחר הגירושין, משום שמעיקר הדין הקונם צריך לחול מיד ש'קונם מפקיע מידי שיעבוד', אלא שרבנן 'אלמוה לשיעבודיה דבעל' שהקונם לא יחול מיד, ולכן לאחר הגירושין חל הקונם.

תוס' מבאר שכמו שרבנן 'אלמוה לשיעבודיה דבעל', כך רבנן 'אלמוה לשיעבודיה של בעל חוב', ולכן הלווה לא יכול לאסור את נכסיו בקונם על המלוה.